

Finanzas saunas – perspectivas cun grondas sfidas

CUN CUSSEGLIER GUVERNATIV CHRISTIAN RATHGEB HA DISCURRÌ MARTIN CABALZAR

■ **Las finanzas dil chantun Grischun èn saunas e solidas. Tuttina èn las perspectivas finanzialas da l'avegnir colliadas cun grondas sfidas che pretendan vinavant ina rigurusa disciplina da spargn. Quai ha il minister da finanzas Christian Rathgeb tradì ier en in discurs cun La Quotidiana.**

Signur cusseglier guvernativ, Vos avais preschentà ier in budget 2020 che preveda in surpli d'expensas da 33,1 milliuns e prognostigà deficits anc pli gronds en il plan da finanzas per ils proxims quatter onns. Èn ils onns grass definitivamain passads, u fa il minister da finanzas, sco già sia antecessura, sapientivamain sin pessimissem per evitar ch'il cussegl grond sfarlatia ils daners cun novas pretensius?

Christian Rathgeb: Per il budget 2020 è la situaziun finanziala en urden. Las perspectivas per ils onns suandonts enserran dentant considerablas sfidas e pretensius. Quai è d'attribuir ad expensas creschentas en plirs secturs sco il socialesser, la scolaziun e furmazion e la sanadad publica. Da l'autra vart stuain nus quintar cun main entradas cunzunt tar la gulivaziun da finanzas naziunala. Nus na vulain betg disegnar in maletg nair, dentant accentuar ch'i dovra vinavant ina strengta disciplina da spargn.

Ils ultims onns ha il chantun era profità essenzialmain da la repartiziun dal gudogn da la Banca naziunala (15 milliuns) e da la participaziun a la Banca chantunala (87 milliuns). Dastgan ins quintar qua vinavant cun talas entradas en la medema dimensiun?

Per il budget 2020 quintain nus danovamain tant cun ina condeschida dal gudogn da la Banca naziunala sco da la Banca chantunala ed essan sa chapescha leds da quest sustegn. Quellas cifras dependan natiralmain da la situaziun monetara e da la situaziun economica. Per 2020 quintain nus cun entradas pressapauc en la medema autezza.

Per l'emprima giada en sia nova funcziun sco minister da finanzas ha cusseglier guvernativ Christian Rathgeb preschentà ier il preventiv chantunal.

FOTO TH. GSTÖHL

Ina buna part da las entradas dal chantun èn enconuschentamain era dependentas da las contribuziuns da la confederaziun. Co giuditgais Vos en quest regard las perspectives per ils proxims onns?

La situaziun è efectivamain ualti volatil en il mument. En la gulivaziun da finanzas essan nus in dals chantuns che profitan. Nus essan fermamain dependents cunzunt da la gulivaziun da las grevezzas. Bain avain nus cun la nova gulivaziun ina buna basa legala che garantescha ina tscherta constanza. Tuttina sto il Grischun quintar ils proxims onns cun ina reduziun da radund 24 milliuns da questas contribuziuns.

Sch'ins resguarda la facultad e l'agen chapital è la situaziun finanziala dal chantun Grischun tuttina fitg legravla.

Sche nus avain menziunà che la situaziun finanziala dal chantun saja solida

manegiain nus d'ina vart il quint relativamain equilibrà, dentant era la facultad accumulada tradescha che noss tegnairchasa finanziàl è saun e solid. Il chantun ha actualmain ina facultad da radund 2,5 milliardas, da quai è radund 418 milliuns meds disponibels. Quels duvra in primamain per egualisar eventuals deficits u era per financiar projects da generaziun.

Datti già decisius concretas per tals projects?

Geabain. Il cussegl grond ha reservà in credit da 90 milliuns per la realisaziun dal Campus da furmaziun terziara a Cuir che duai rinforzar il Grischun sco lieu da furmaziun.

Co statti cun l'offensiva da digitalisaziun ch'è già vegnida annunziada?

Er en quest regard è già vegnì concedì in credit d'impegn da 40 milliuns. La regenza è actualmain londervi d'exami-

nar co quels meds duain vegnir miss a disposiziun per accelerar il svilup digital en tut las regions da noss chantun.

Las finanzas èn actualmain anc saunas. Esi da quintar ils proxims onns cun in pachet da spargn u fissi schizunt pussaivel da reducir las taglias?

La finamira è d'avair er en l'avegnir in tegnairchasa equilibrà. Quai n'è betg simpel damai che nus avain da quintar cun in surpli d'expensas che nus na pudain betg influenzer. Ina reduziun da las impostas na stat betg en discussiun. Da l'autra vart na vulain nus betg spargnar sin reserva. Cundiziun è plinavant da mantegnair ina ferma disciplina d'expensas. Quai è impurtant per che nus possian avair il spazi d'agir sufficient per novs projects pli gronds. Anc quest onn avain nus prevedì d'instradar in'examaziun da las incumbensas e da las prestaziuns. Cun in program da flexibilitad a lunga vista vulain nus prevegnir da stuair realisar tut en prescha in rigurus program da

spargn. En quest connex vulesch jau punctuar ch'i na dastga betg vegnir spustà incumbensas sin donn e cust da las vischnancas. Quai fiss inacceptabel.

Quai munta pia era ch'il chantun metta a disposiziun er en l'avegnir tuttina meds finanzial per la gulivaziun da finanzas.

Quai è gist. Or dals meds generals metta il chantun vinavant a disposiziun 40 milliuns per la gulivaziun. L'onni proxim vegnin nus er a discutir en il ravugl dal cussegl grond il rapport davart l'efficienza da la gulivaziun da finanzas intercomunala. Actualmain spisgantant plinavant 39 vischnancas cun fermas resursas il fond da gulivaziun dal qual 65 vischnancas cun flailvas resuras profitan. Cun total radund 30 milliuns vegnan finanzadas la gulivaziun da las grevezzas generalas da 50 vischnancas e las grevezzas spezialas da 23 vischnancas. Il chantun n'ha betg l'intenziun da midar quest principi, damai ch'el n'ha betg mo interess d'in ferm chantun, mabain era da fermas vischnancas. Per savair ademplir lur incumbensas ston las vischnancas dentant era savair disponer dals meds correspondentes.

E per finir anc ina dumonda en atgna chausa pertugant la pressa rumantscha. Enconuschentamain metta la confederaziun a disposiziun a partir da l'onni proxim 300 000 francs dapli per la nova Fundaziun da medias rumantschas cun la cundiziun ch'il chantun Grischun fetschia il medem. È quai efectivamain era prevì en il nov preventiv?

Tar il post contribuziuns a las medias rumantschas ha il chantun efectivamain resguardà quest auzament chantunal da 300 000 francs. Quai è in'impurtanta e buna chausa per pudair mantegnair vinavant la pressa rumantscha existenta, pia cunzunt era La Quotidiana che procura per la derasaziun quotidiana dal pled scrit en tut ils tschintg idioms ed en rumantsch grischun e contribuescha uschia essenzialmain a la promoziun da la lingua e cultura rumantscha.

Il preventiv chantunal 2020 cun valurs solidas

■ **(cc) Il preventiv 2020 observa set da las otg directivas da la politica da finanzas dal cussegl grond. Mo la limitaziun da las investiziuns nettas vegn surpassada per 6,0 milliuns.** «Il preventiv 2020 cuntinescha cun la politica da finanzas e da taglia activa che fa grondas investiziuns. La situaziun finanziala dal chantun è vina-

vant solida. En ils onns dal plan da finanzas 2021 e cunzunt suenter 2022 s'augmentan ils custs dentant pli fitg ch'ils retgavs.

Custs da personal

Ils custs totals da personal s'augmentan l'onni 2020 per 1,5 pertschient e creschan parallelamain als custs totals. L'augment importa 5,8 milliuns. Cun quests daners vegnan finanziads d'ina vart las plazzas ch'èn necessarias supplementarmain (principalmain per la nova praschun Cazas Tigne) e da l'autra vart il svilup dals salaris dal personal existent. I n'è betg previs in augment dals salaris chaschunà da la chareschia, perquai che la chareschia equilibrada dals onns passads sa chatta vinavant sur il stadi da l'index actual. La regenza propona al cussegl grond er quest onni in pertschient da la summa dals salaris per ils svilupps individuals dals salaris.

Custs materials

Ils custs materials e las ulteriuras expensas da manaschi s'augmentan per 13,3 milliuns (+4,2%). L'augment dals custs da material e da rauba deriva cunzunt da custs d'acquisiziun d'energia pli auts, senza effect sin il resultat, per energia da participaziun, per energia substitutiva da participaziun e per energia retratga per ils custs annuals (+3 miu.). L'augment tar il mantegniment architetonic deriva per l'ina da meds supplementars per il mantegniment da las vias (+4 miu.) e da las lavurs da mantegniment previs per midadas d'utilisaziun e per l'autra

Curt e bun

- deficit dal preventiv 33,1 milliuns (onni precedent 33,7 miu.), suenter prelevaziuns da reserva da 13,6 milliuns
- quota statala chantunala da 14,5 pertschient (onni precedent 14,7%)
- creschientscha dals custs totals 1,5 pertschient (onni precedent 1,6%)
- creschientscha da la summa totala dals salaris relevanta per la valor directiva 0,9 pertschient (onni precedent 0,6%)
- investiziuns bruttas da 426,9 milliuns (onni precedent 446,0 miu.)
- investiziuns nettas ch'èn decisivas per la valor directiva 166,0 milliuns (onni precedent 159,2 miu.)
- deficit dal quint da las vias da 20,0 milliuns (onni precedent 19,8 miu.)
- dotaziuns senza midadas tar la gulivaziun da finanzas per vischnancas.

da la concentraziun sin immobiglias pli grondas e pli effizientas (+3 miu.). L'augment tar il mantegniment da las vias vegn cumpensà cun expensas pli pitschnas tar la renovaziun da las vias.

Custs da transfers

Las prestaziuns da transfers s'augmentan cun 0,8 pertschient tut en tut in pau pli pauc ch'ils custs totals. Dals 1158,1 milliuns pertugan circa 80 pertschient (928,9 miu.) las contribuziuns a communitads ed

a terzas personas. En quest sectur è la creschientscha da las expensas cun +1,1 pertschient (+10,3 miu.) cleramain pli pitschna en cumparegliazion cun l'onni precedent (+2,2 %). La part la pli gronda dals custs supplementars vegn chaschunada da las contribuziuns per reducir las premias da las cassas da malsaus (+6,0 miu. sin 128,3 miu.). Dapi l'onni 2008 èn quests custs pli che sa dublegiads.

Retgavs

A las finanzas publicas contribueschan las taglias chantunales la part la pli gronda dal retgav total (31,3%). Ellas s'augmentan per 8,7 milliuns cun tut en tut 794,0 milliuns en cumparegliazion cun l'onni precedent (785,3 miu.). Las taglias da las personas naturalas s'augmentan per 11,8 milliuns (+2,1 %). Ensem cun las taglias spezialas (taglias sin il gudogn tras la vendita da bains immobigliars, taglias sin l'ierta e taglias sin donaziuns) ch'èn trais milliuns pli autas po la reduziun prognostigada tar las personas giuridicas (-6,1 miu., -7,7%) vegnir pli che cumpensada. Retgavs supplementars d'indemnisaziuns (+9,5 miu.) e da pajaments da transfer (+20,6 miu. da las taglias federalas directas, da las taglias anticipadas e da la gulivaziun da finanzas) megliereschan la vart da las entradas, uschia ch'il resultat total sa mova sin il nivel da l'onni precedent.

Gulivaziun da finanzas grischuna

Per la gulivaziun da resursas vegnan mantegnìs ils parameters dals onns precedents:

I vegnan applitgadas vinavant la tariffa da prelevaziun da 16,0 pertschient ed ina dotaziun minimala da 68,0 pertschient da la media chantunala. Da la gulivaziun da las grevezzas geografic-topograficas e da scola (GGG) survegnan las vischnancas autorisadas sco l'onni precedent totalmain 24 milliuns. Il chantun alimentescha la finanziaziun speziala «gulivaziun da finanzas» senza midadas cun 40 milliuns da meds publics generalas.

Investiziuns

L'activitad d'investiziun dal chantun vegn a sa reducir l'onni proxim. Ella resta tuttina sin in aut nivel. Las expensas totalas sa muntan a 426,9 milliuns (onni precedent 446,0 miu.). Da l'autra vart stattan entradas totalas da 136,9 milliuns (onni precedent 143,6 miu.). Il chantun sto pia financiar sez investiziuns nettas da 290,1 milliuns. Quai èn circa 12 milliuns damain che l'onni precedent (302,4 miu.). La reduziun prevista dal volumen d'investiziun è d'attribuir a la finiziun dals dus projects gronds praschun Cazas Tigne e center administrativ sinergia Cuir l'onni 2020. Ulteriurs projects pli gronds ch'èn cuntegnids en il preventiv èn la sanaziun dal convict da la scola chantunala grischuna, la reparaziun da l'edifizi da scola al Plantahof sco er la realisaziun dal nov center d'asil al Meiersboden. Cuntrariamain a las supposiziuns oriundas n'èsi betg pli pussaivel da financiar il center d'asil cun contribuziuns federalas accumuladas or dal quint d'asil.